

УДК 371:173+37(09)

СУХОМЛИНСЬКИЙ В.О. ПРО ДОМІНАНТИ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СІМ'Ї

Л.П.Стасюк

кандидат педагогічних наук, старший викладач,

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

У статті висвітлюються ключові питання виховання дітей дошкільного віку в сім'ї за В.О.Сухомлинським. Акцентується увага на створенні вченим нетрадиційної системи виховання дошкільників, де в центрі уваги була дитина, її неповторна особистість. Автором здійснено спробу обґрунтування специфіки системи виховання в материнській школі, розробленої видатним українським педагогом.

Ключові слова: діти дошкільного віку, виховання, сім'я, материнська школа.

Дошкільне дитинство є визначальним для розвитку особистості людини в цілому. Усі людські якості, задатки і здібності формуються саме в цьому віковому відрізку. Дошкільник має потенційні можливості для розвитку. У нього закладений інстинкт пізнання і дослідження світу. Важливо допомогти дитині реалізувати й розвинути свої можливості. І тут, безумовно, неocenна роль належить батькам.

В очолюваній В.О.Сухомлинським Павлиській школі все було підпорядковане розвитку розуму дитини, вихованню її справжньою людиною. Головними природними вихователями дітей, особливо дошкільного віку, вчений вважав батьків. Адже саме виховання в сім'ї є основою становлення особистості, відправним пунктом у доросле життя.

У цьому контексті не можна недооцінювати внеску педагога-гуманіста в розробку питання ролі сім'ї, батьків у вихованні дошкільників.

Питання виховання дітей у материнській школі у свій час обґрунтовано Я.Коменським у «Великій дидактиці». Роль виховного впливу сім'ї на дошкільника висвітлено як у зарубіжній, так і вітчизняній педагогіці (Б.Грінченко, О.Духнович, Д.Локк, Н.Лубенець, Й.Песталоцці, С.Русова, Ж.Руссо, Г.Сковорода, В.Сухомлинський, К.Ушинський та ін.).

Певні аспекти родинного виховання, впливу батьківської мудрості на становлення особистості дитини були предметом дослідницької уваги багатьох науковців (Л.Артемова, А.Богуш, Н.Кічук, О.Кононко, Л.Островська, Т.Пагута, Т.Поніманська, Р.Пріма, М.Стельмахович, В.Сявавко, Т.Фасолько та ін.).

Однак творче застосування здобутків В.О.Сухомлинського, вивчення його досвіду та критичне переосмислення є нині актуальним.

Мета статті – проаналізувати провідні ідеї материнської школи В.О.Сухомлинського та виявити пріоритети виховання в ній дітей дошкільного віку.

Дослідження педагогічної спадщини В.О.Сухомлинського переконує у значному її потенціалі. Звертаємо увагу на те, що з-поміж розмаїття аспектів значущим у доробку педагога-гуманіста є питання виховання дітей дошкільного віку в сім'ї. Оригінальною інституцією впливу на виховання у системі вченого є материнська школа як складова освітньої системи (моделі школи нестандартного типу) [1, 257].

Головною спонукою її створення у Павлиській школі було усвідомлення Сухомлинським ціннісного потенціалу сімейної педагогіки. На глибоке переконання педагога, «батьки і діти... це вічний світ, у якому завжди було і буде багато важкого і непізнаного» [2, 25]

Безумовно, перше сприймання – найсильніше і має тенденцію зберігатися. Тому особливо значущим є вплив сім'ї в дошкільному віці, де зароджуються потреби, інтереси дитини, визначається її характер. Тим більше, що «дошкільне дитинство, – як справедливо підкреслює В.П.Харченко – педагог вважав тим періодом життя, який визначає майбутнє людини» [3, 263].

Вплив батьків, особливо матері, в дошкільному віці надзвичайно сильний і відчутний. Педагог був переконаний, що «перші джерела, перші найтонші корінці морального розвитку дитини – в розумі, почуттях, душевних поривах матері» [2, 211-212].

Матір вчений вважав творцем духовного світу дитини. «Турбуючись про те, щоб мати була тонким, мудрим, духовно красивим, одухотвореним високим поняттям про моральну красу скульптором, – акцентує вчений, – ми кінець кінцем турбуємося про душевну делікатність і

чутливість дитини, про те, щоб найпотаємніші куточки її серця завжди відгукувалися на добро й красу» [4, 156].

В.О.Сухомлинський зазначав, що без батьківської мудрості немає виховуючої сили сім'ї. Саме тому задля формування педагогічної культури батьків було створено спеціальну батьківську школу з відділами: дошкільний, для батьків I-III класів, IV- VIII та IX – X класів, для батьків дітей із відхиленнями у розумовому та фізичному розвитку. План розвитку школи передбачав, окрім фізичного, розумового, трудового, естетичного, морального, правового, ще й сімейне виховання дітей.

У системі родинно-сімейного виховання В.О.Сухомлинського чільне місце займає робота з формування педагогічної культури батьків. Учений наголошував: «... педагогічні знання батьків особливо важливі в той період, коли батько і мати є єдиними вихователями своєї дитини... У віці до шести років – розумовий розвиток, духовне життя дітей у вирішальній мірі залежить від [...] елементарної педагогічної культури матері і батька, яка виражається в мудрому розумінні надзвичайно складних душевних рухів людини, яка розвивається»[4, 235].

Торкатися найпотаємніших куточків батьківських сердець педагог радив лише в особливих бесідах, зваживши та продумавши кожне слово.

У «Школі радості» батьки шестирічних вихованців збиралися разом із дітьми в саду, де влаштовували імпровізаційні концерти, слухали музику, розучували народні пісні. Один з батьків побудував купальню для малюків на ставку. Чуйності й людяності, поваги до старших, до жінки – матері, бабусі, чесності й правдивості, відповідальності, поваги до праці, взаємодопомоги, любові до рідної землі, доброти, сердечності діти вчилися у батьків, з якими разом відпочивали, слухали казки, музику, працювали.

В.О.Сухомлинський дбав, щоб навіть маленька подія чи епізод із життя сім'ї, кожне слово, звернене до батьків, змушували глибоко вникнути у складні проблеми сімейної педагогіки.

У батьківській школі практикувалися виступи батьків, учителів, лікарів. Уся система її роботи була спрямована на те, щоб діти відчували радість спілкування з батьками, розкрили свої здібності, «вирости чесними, правдивими, непримиренними до зла й неправди, мужніми й наполегливими в подоланні труднощів, скромними і морально красивими, здоровими і фізично загартованими» [2, 29].

Педагог-гуманіст, малюючи перспективу виховання шестирічних дітей у «Школі радості», переконливо доводив батькам, що «діти повинні стати людьми з ясним розумом, благородним серцем, золотими руками і високими почуттями» [5, 29]. Головне завдання школи вчений убачав в тому, щоб дати кожній дитині щастя, велике, багатогранне. Василь Олександрович був глибоко переконаний, що головним джерелом і беззаперечною умовою успішного виховання дітей є батьківська любов – мудра і справжня, основана на гармонії доброти й вимогливості, ласки й суворості. Чимало уваги вчений приділяв вихованню в сім'ї на засадах народної педагогіки, яка була невичерпним джерелом його педагогічної спадщини.

Ми бачимо, що В.О.Сухомлинський, ґрунтуючись на кращих надбаннях вітчизняної та зарубіжної педагогіки створив оригінальну систему родинно-сімейного виховання, однією з ланок якої була батьківська школа для дітей-дошкільнят. Педагог у своєму досвіді використовував ідеї народної педагогіки, згідно з якою батьки – найперші й незамінні вихователі у житті кожної людини. Домінантою є актуалізація уваги на виховному впливі сім'ї на розвиток особистості в дошкільному віці, підготовці дитини до школи (заняття у «школі радості»), розвитку педагогічної культури батьків.

Перспективу подальших досліджень ми вбачаємо у вивченні проблеми взаємозв'язку педагогічної культури батьків і взаємостосунків дітей, збагачення їх духовного світу.

1. Франчук Т. Й. Педагогічні системи минулого як суб'єкт оптимізації сучасної освіти: особливості трансформаційних процесів / Т. Й. Франчук. // Зб. матеріалів Міжвузівської науково-практичної конференції (30 вересня – 1 жовтня 2008 року). Особистісно орієнтований потенціал педагогіки В.О.Сухомлинського. – Кам'янець-Подільський, 2008. – С. 255-262.

2. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка / Василь Олександрович Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1978. – 263 с.

3. Харченко В. П. Педагогічна система В. О. Сухомлинського в контексті сучасних інноваційних освітніх технологій дошкільного навчального закладу / В. П. Харченко. // Зб. матеріалів міжвузівської науково-практичної конференції (30 вересня – 1 жовтня 2008 року). – Кам'янець-Подільський, 2008. – С. 262-265.

4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Василь Олександрович Сухомлинський // Вибрані тв. : У 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 7-282.
5. Сухомлинський В. О. Як добитися, щоб батько і мати як вихователі, виступали в єдності. Сто порад учителеві / Василь Олександрович Сухомлинський. – К. : Рад. школа, 1988. – 304 с.

Стасюк Л. П. Сухомлинський В.А. о доминантах воспитания детей дошкольного возраста в семье.

В статье освещаются ключевые вопросы воспитания детей дошкольного возраста в семье по В.А.Сухомлинскому. Акцентируется внимание на создании ученым нетрадиционной системы воспитания дошкольников, где в центре внимания был ребенок, его неповторимая личность. Автором сделана попытка обоснования специфики системы воспитания в материнской школе, разработанной выдающимся украинским педагогом.

***Ключевые слова:** дети дошкольного возраста, воспитание, семья, материнская школа.*

Stasuk L. P. Sukhomlynsky V.O. about dominants of upbringing pre-school children in a family.

The item deals with the key issues of bringing up pre-school children in the family according to V.O.Sukhomlynskiy.

A special attention is attracted to the not traditional system of pre-school children`s bringing up, where a child and his unique personality is of great consideration.

The attempt is made to substantiate the system of bringing up in the maternal school, elaborated by a well-known Ukrainian Teacher.

***Key words:** V.O.Sukhomlynskiy, children under school age (pre-school children), bringing up, a family, maternal school.*